

"מפרי הארץ"

"יום כיפור"

"קריבה להשם, מריחוק הזטא"

בית אלוקים: (שער התשובה פ"א) והרצון במלת קריבה הוא היות כוונת השב בתשובה להתקרב אל בוראו שנתרחק ממנו בעברו על דבריו, ולא להנצל מן העונש על מה שעבר. כי אם הכוונה היה לכך אינו מתקרב לה', כי החוטא שתיים רעות עשה, רעה לעצמו שיענישהו האל יתברך, ורעה גדולה מזו שהכעיס את בוראו במה שעבר על צויו, כי מלך ב"ו כועס ומצטער על מי שעובר על דבריו, גם כי לא יעניש אותו בהיותו בנו או אהובו, וא"כ השב בתשובה צריך לתקן את אשר עוות בשתיים הרעות, ויותר מהמה במה שהכעיס את בוראו, שירצה אותו ויתקרב אליו בתשובה, וכל עוד שלא היתה כוונתו לרצותו על מה שהכעיסו, אינה נקראת תשובה, כיון שלא שב למה שהיה קודם החטא, שלא היה כועס עליו האל ית', ואינו קרוב אליו, כי כמו שהקרבת מכפר על העבירות הידועות ובו מתקרב אליו, כמו כן התשובה שהיא מכפרת על העונות צריך שתהיה תשובה שלימה שיתקרב אליו כמו בקרבן.

וענין ההקרבה הוא שישים אל לבו כי גם שלא היה מענישו האל יתברך על חטאו, לא היה רוצה לחטוא שלא לעבור על מצות בורא עולם, וישאל ממנו מחילה, וירצה אותו בדברים, כמו שנאמר (הושע י"ד) קחו עמכם דברים ושובו אל ה', כלומר תשובתכם תהיה מכוונת לרצות את ה', לא על שלא יענישכם על חטאתכם, אלא להתקרב אליו כנזכר.

חיבור התשובה למאירי: ואחר כן אמר פרי המועד ראש השנה, כי המועד אמנם עם היות כל חלקי הטעם בו תועלות נפשיות אמנם כבר נתן בו רשות להתמצע עם חק הגוף, כבר ידעת היות נאמר בו חציו ליי וחציו לכם, אבל ראש השנה זמן תשובה יצטרך האדם לנטות בו אל קצה, לא יספיק לו המצוע, עד שרבים התירו להתענות בו כמו שכבר קדם לנו, ואמנם עם כל זה כבר נתן רשות להתעסק מעט בצרכי הגוף ומפני זה אמר, **פרי ראש השנה יום הכפורים, והוא פרי הכל**, רוצה בו שהוא אין בו שום חלק לגוף, הכל להורות שכל מה שטרח בכל השנה הוא לזה התכלית, ר"ל להיותו כלו ליי ודבר אין לו עם החמר.

והיא הכונה באמרם, שהספרים נחתמים בו, להיותו תכלית הכל, אמרו ז"ל בדרש ויי נתן קולו לפני חילו וגו', נתן קולו זה ראש השנה שבו תקיעת שופר, לפני חילו אלו ישראל שמדעזעין מקול השופר וחוזרין בתשובה כדי לזכות בדין ביום הכפורים, כי גדול יום יי זה יום הכפורים שבו ספרים נחתמין, וכן ישעיה מזהיר את ישראל רחצו הזכו וגו', רחצו זו תשובה, לכו נא ונוכחה, ביום הכפורים, שבו מלבין הקדוש ברוך הוא עונותיהם של ישראל, שנ' אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו, וכן דוד הוא אומר יי חקרתני ותדע אתה ידעת שבתי וקומי בנת לרעי, הכונה אצלם בזה, שהוא אומר שהוא ית' ידע צפון לבבו וחקרו אם התבונן לרעו, ר"ל לקול התרועה, ואם שב אליו בכל לבו, והוא אמרו שם לא נכחד עצמי ממך וגו', ופרשוהו במדרשות לא נכחד עצמי ממך, אלו צדיקים גמורים, רקמתי בתחתיות ארץ, אלו רשעים גמורים שנדונין במדרגה התחתונה של גהנם, גלמי ראו עיניך, אלו בינונים, ועל ספרך כלם יכתבו, מלמד ששלשה ספרים נפתחים בראש השנה ימים יוצרו, רפואה התקנת להם עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכפורים, ולו אחד בהם, זה יום הכפורים, וייחסוהו לשם ית' על דרך לקדוש יי מכובד.

חובות הלבבות: (שער ז') אבל אם הוא רוצה להתקרב אל האלהים, לא יסגר שער התשובה בפניו ולא ימנעהו מהגיע אליו מונע, אך הוא פותח לו שער הישרה ומורה אותו הדרך הטובה בחסדו ובטובו, כמ"ש: טוב וישר ה' על כן יורה חטאים בדרך, ואמר: ובקשתם משם את ה' אלהיך ומצאת וגו', וכתוב: כי קרוב אליך הדבר מאד, ואמר: קרוב ה' לכל קוראיו וגו'. וכבר בארתי לך, אחי, מחובות התשובה וגלית לך מאופני החזרה מה שיש בו טענה עליך ונפסקו בו אמתלאותיך, ומה תאמר מחר לאלהיך, כאשר ישאלך, הסכלת ולמה סכלת, או העשית מה שעשית בידיעה? ומה תהיה תשובתך על השאלה הזאת? ומבלי ספק נהיה נשאלים. הכן התשובה בעוד שמאריכין לך.

ודע, אחי, כי התשובה על זה איננה יוצאת כי אם ממעשינו לא מדברינו, וחשב עם נפשך, תגיע לרצון בוראך, כי לא ישיג הטוב היום אלא הממהר אליו, ופרי הקצור החרטה. הקיצה, אחי, משינת פתיותך וחמל על נפשך שהיא הנכבדת שבפקדונות הבורא אצלך, וכמה ועד מתי העכוב הזה, וכבר כלית ימיך ברצון תאותך, כאשר יעשה העבד הרע. הלא תשוב לכלות שאר ימיך ברצון בוראך, וכבר ידעת, כי ימי האדם קצרים והשאר בלי ספק יותר קצר, כמו שאמרו רז"ל: היום קצר והמלאכה מרובה. היתה לך, אחי, רוח יקרה ונכבדת, כבדת בה העוה"ז הנבזה והנחת אחריתך הנשאת לך. הלא תנשא רוחך אל המקום הנכבד והמעון הרם, מקום אשר לא תשפלנה הרוחות העולות אליו לעד, ותמהר בעוד שער התשובה פתוח והקבלה והכפרה מצויה, כמ"ש: דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב.

"זוט עזבת וזמור זזתימה טוזה "

"מפרי הארץ"

הלכה

ה' אם יודעים מה העובר האם מספיק אחד?

תשובה: יעשה לפי מה שיודעים. (עיין בסימן תר"ה)

ו' האם וכמה יכולים לעשות על תרנגול אחד?

תשובה: אם אין ידם משגת אפשר. (עיין בסימן תר"ה)

ז' האם צריך לטבול בערב יו"כ?

תשובה: צריך ואם קשה אפשר בתשעה קבין. (עיין בסימן תר"ו)

ח' מתי צריך לטבול?

תשובה: אפשר מהבקר ולכתחילה סמוך למנחה. (עיין בסימן תר"ו)

אורז זויים

א' על מה עושים כפרות?

תשובה: לכתחילה בתרנגול ואם אין אפשרות יעשה בכסף. (עיין בסימן תר"ה)

ב' מתי הזמן לכפרות?

תשובה: לכתחילה בערב יו"כ אבל אם יש חשש דוחק וכו' יעשה יום או יומים קום בעשי"ת ואם עושה על כסף יעשה בעיו"כ. (עיין בסימן תר"ה)

ג' מה המנהג בענין הכפרות?

תשובה: תרנגול זכר לאיש ונקבה לאשה. (עיין בסימן תר"ה)

ד' אשה מעוברת מה דינה?

תשובה: תקח אחד לעצמה ועוד אחד זכר ואחד נקבה לעובר. (עיין בסימן תר"ה)

"פרשת האזינו - שבת תשובה"

"שמיעת הארץ"

ספר שערי תשובה: (שער ב') על כן הקדים להזכיר "אחת ממעלות האזן", בעבור הראותך גודל חובת עבודתו. ובאר אחרי כן, כי תהיה עבודת האזן בשמוע אל התוכחות, ואמר "אזן שומעת תוכחת חיים בקרב חכמים תלין", פירוש: ראוי לשכון בין החכמים, אחרי אשר יקשיב בתוכחתם.

ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (שמות רבה יתרו סוף פרשה כז): נפל אדם מן הגג ונשברו אבריו, צריך רטיה ותחבושת על כל אבר מאבריו ועצם מעצמיו. והחוטא אשר חטא בכל אבריו ונחשב כאילו רבתה מכה באבריו כלם מכף רגלו ועד קדקדו, שנאמר (ישעיה א, ו): "מכף רגל ועד ראש אין בו מתום", והנה הקדוש ברוך הוא מרפא כל אבריו ברטיה אחת, והיא שמיעת האזן, שנאמר (ישעיה נה, ג): "הטו אזנכם ולכו אלי שמעו ותחי נפשכם".

בעת אשר יהגה האדם בתורת ה' ויקרא בדברי הנביאים והכתובים, ויבין בנועם המוסרים, ויראה האזהרות והעונשים, יחדר לדברים ויכין לבו להיטיב דרכיו ומעלליו, ויתרצה אל השם, כענין שנאמר (ישעיה סו, ב) "ואל זה אביט אל עני ונכה רוח וחרד על דברי", וכן כתוב בענין יאשיהו (מלכים ב, כב, יא): "ויהי כשמוע המלך את דברי ספר התורה ויקרע את בגדיו", ובענין עזרא נאמר (נחמיה ח, ט): "כי בוכים כל העם בשמעם את דברי התורה".

בית יוסף: אורח חיים (סימן תר"ב) ונוהגים בספרד שגם בשבת מרבין לומר סליחות ותחנונים ואני תמיה על מנהגם שהרי אין מריעין בשבת. נראה ליתן טעם למנהגם שהם סוברים דהלכה כמאן דאמר (תענית יט.) מתריעין בשבת על עיר שהקיפיה גוים או שטפיה נהר לפי שהוא דבר נחוץ וכמו שפסק (הרמב"ם הל' שבת פ"ב הכ"ד, פ"ל הי"ב, הל' תעניות פ"א ה"ו) וכתבו רבינו בסימן תקע"ו (רצד.) וכיון דבעשרת ימי תשובה התפלה נשמעת יותר מבימים אחרים וגם באותן הימים האדם מוכן להיות נגמר דינו ביום הכפורים אין לך דבר נחוץ יותר מזה ומכל מקום עכשיו אין העולם נהוג לומר סליחות ותחנונים בשבת זה כלל.

סגסג
"מפרי הארץ"
בעניין יום כיפור

מ"ה נגע במקום מטונף באצבע אחת כמה יטול כשרוצה להתפלל [תריג]?

תשובה: כשנתלכלך בטיט מותר, כשיש לו זיעה הרבה מותר ומי שאינו איסטניס נכון להחמיר, בנט"י שחרית ג' פעמים עד סוף קשרי אצבעותיו, עשה צרכיו ולא שפסף ורוצה לברך אשר יצר מחלוקת ונכון לשפסף, עשה צרכיו ולא שפסף ורוצה להתפלל מותר עד סוף קשרי אצבעותיו, נגע במקום מטונף באצבע אחת במקומות המכוסים עד סוף קשרי אצבעותיו ואם נגע במקום טיט רק מקום המלוכלך.

ז: נעילת הסנדל – מי המזכרים בשו"ע שמותרים בנעילת הסנדל [תריד]?

תשובה: חולה ויולדת כל ל' יום ובמקום דיש עקרבים וכן איסטניס במקום שיש גשמים רפש וטיט.

ח: מאיזה גיל מתענה הילד תענית שעות, וממתי משלים התענית [תרטז]?

תשובה: בריא מגיל תשע וכחוש מגיל עשר, ומשלים למחבר מגיל אחד עשרה ורמ"א כתב שיש אומרים שלא צריך להשלים ובכחוש יש לסמוך עליהם, וכן נוהגים היום שירדה חולשה לעולם.

ט: יולדת האם מתענה – ואיך מונין הימים האם מעל"ע או עד סוף יום הז' בלבד [תריז]?

תשובה: עד ג' ימים לא מתענה, אחר ג' ימים בסתמא לא מתענה, אחר ז' ימים מתענה, למחבר לא מונים מעת לעת וכמה פוסקים חולקים והמיקל לא הפסיד.

י: מתי תחילת וסוף זמן תפילת נעילה [תרכג]?

תשובה: קודם השקיעה (בעוד היום גדול) וגומרה עד צאת הכוכבים ויש מקילים לגמור גם בלילה ואין למחות בידם.

א: מצוה לאכול בערב יו"כ – למה נכתב בתורה בלשון עינוי [תרד]?

תשובה: כי רצה הקב"ה לתת שכר בעד האכילה כאילו התענו ומצווה שיש בה צער שכרה גדול יותר.

ב: מי שחטא לחברו – האם חייב לתקן מיד בגזל ובאונאת דברים, האם יפייסו בעצמו או ע"י שליח, כמה פעמים ובאיזה אופנים צריך לפייסו, ומה יעשה אם לא נתפייס [תרו]?

תשובה: חייב לתקן מיד אך בערב יום כיפור נוסף חיוב להיטהר מכל עונותיו ונכון שיפייסו בעצמו ואם לא מתפייס ילך פעם שניה ושלישית ויקח עמו ג' אנשים ואם לא נתפייס יאמר בפני עשרה שמבקש ממנו מחילה.

ג: מי שחטאו לו, האם עליו למחול בלב והאם יאמר לו שמוחל [תרו]?

תשובה: יאמר לו שמוחל ואם טובת המבקש שלא ימחל לו כדי להכניע ליבו או שמפחד שיגיע לו הזק ימחול לו בליבו.

ד: המתודה בקול רם או בלחש האם צריך והאם מותר לפרט החטא, בחטא מפורסם ושאינו מפורסם [תרז]?

תשובה: חטא מפורסם מותר בקול רם (ולגר"א אסור) ושאינו מפורסם אסור ובלחש נכון לפרט כל חטא.

ה: האם יש להתודות עם הש"ץ והאם יש לעמוד [תרז]?

תשובה: למחבר לא צריך להתודות ולרמ"א צריך ולכו"ע יש לעמוד.

ו: רחיצה – האם מותר לרוחץ כשנתלכלך בטיט, כשיש לו זיעה הרבה, בנט"י שחרית, עשה צרכיו ולא שפסף ורוצה לברך אשר יצר, עשה צרכיו ולא שפסף ורוצה להתפלל,

בגשיאות מרח הגרסי"א שטרן שליט"א
רח' הרב קוק 1 בני ברק 0533107467
kolmoshasofer@gmail.com

mprihaaretz@gmail.com

"מפרי הארץ"

"מבלית הוועד"

מהרב שמוחה כגן עליט"א

"המסופק אם תיקן המלך הקדוש תוך כדי דיבור"

מי שטעה בעשיית ואמר הקל הקדוש חוזר לראש ואם תיקן תכ"ד יצא וממשיך כהוגן. ויל"ע בא' שתיקן ומסופק אם היה תכ"ד אם לאו.

והנה ידוע פלוגתת החיי אדם והקה"י לענין המתנמנם בתפילתו ואינו יודע היכן אוחז. דהחיי"א ס"ל דממשיך מהיכן דודאי לא אמר, דעד שם יש דין ספק דרבנן לקולא, והקה"י ס"ל דכיון דשמונ"ע שהחסיר בו ברכה [ואף אם אמר שלא כסדר] לא הוי שמונ"ע ולא יצא ידי"ח, א"כ האיך שרי ליה להמשיך ממקום שודאי לא אמר, הא על הצד שדילג ברכה א"כ שוב מעתה מה שמברך הוי לבטלה, ונימא על הברכות העתידות ספק ברכות לקל ולא יוכל להמשיך, וכיון שלא יוכל להמשיך בודאי יחסיר חלק מהתפילה ויצטרך לחזור לראש, ע"כ מוטב שיחזור למקום שמתחיל להסתפק מאשר לחזור לראש.

והנה בכה"ג הנ"ל דמסופק אם תיקן תכ"ד לכאול תליה בפלוגתא הנ"ל דלחיי"א אמרינן ספ"ד לקולא וממשיך משא"כ לקה"י לא יוכל להמשיך מכח ספ"ד לקולא שכיון שעל הצד שלא הוי תכ"ד מכאן ואילך הכל לבטלה.

אולם אפשר שאף לקה"י יוכל להמשיך בכה"ג הנ"ל, דהנה בחיי"א הביא ראה לדברו מפשטות לשון הרמ"א דהמסופק בספק השקול אם אמר יעו"י ואוחז במודים אינו חוזר ודחה בקה"י דשאני התם דיעו"י הוי הזכרה וא"כ אף אם לא הזכיר לא הוי הברכות לבטלה. וא"כ בענין הנ"ל תליא בפלוגתת הראשונים שהביא בזכרון שמואל סי' כ"ב בענין המלך הקדוש אי הוי מטבע ונוסח התפילה לימים אלו או דהוי דין הזכרה, דאי נימא דהוי דין הזכרה, א"כ בזה הוי כדן יעו"י שמודה הקה"י שאמרינן ספ"ד לקולא, אולם אי הוי מטבע ונוסח הברכה לכאול בזה יאמר הקה"י שיחזור לראש.

והנה כל הנ"ל נמי נפק"מ למתפלל מנחה קצרה ואחר אמירת הקדושה טעה וסיים הקל הקדוש אי בעי נמי לחזור שוב בקול ולומר קדושה או"ד לא, דדוקא בחזרת הש"ץ דיש דין חזרה לכל התפילה כל שטעה וחוזר, חוזר שוב לכל דין התפילה ואומר שוב קדושה משא"כ הכא אי"ז דין "חזרת הש"ץ" אלא מתפלל את תפילתו ובתוך זה אמרינן קדושה, וא"כ כיון שכבר ענו קדושה מה אכפת לן שצריך לחזור ולהתפלל. והנה אם טעה בהמשך ותן טל ומטר או ביעו"י לא שמענו מעולם שיצטרך לחזור ולומר לכולם שישמעו שוב קדושה ואולי שם יש לחלק דמתקלקל רק מכאן ולהבא משא"כ בהמלך הקדוש, דהקדושה שייך לברכת אתה קדוש וכיון שנתקלקל ברכה זו שוב אין הקדושה בסדר הברכה.

ולכאול תליא בהנ"ל דאי נמי דהמלך הקדוש הוי רק דין הזכרה א"כ שוב חשיב הג' ברכות כתפילה רק שצריך לחזור לראש ולהשלים ההזכרה ומה שחוזר לראש משום שג' ברכות חשיבי כחדא שהרי אינו חוזר ואומר ה' שפתי תפתח משום שהוי המשך לתפילה קמא כדכ"מ"ב קי"ד סקכ"א, וא"כ לא יצטרך שוב להתפלל בקול ולומר קדושה שכבר יצאו בתפילתו קמא. ואם הוי נוסח ומטבע הברכה א"כ לא אמר כלל כהוגן ברכת אתה קדוש ויצטרך לשוב ולומר קדושה בקול על סדר תפילתו.

והגר"י זילברשטיין אמר דא' ששכח המלך הקדוש ונזכר רק אחר שאמר אתה חונן והזכיר אתה חוננתנו ואח"כ שנזכר ששכח המלך הקדוש וחזר לא הזכיר אתה חוננתנו ואחר שמונ"ע טעה ואכל קודם הבדלה, שקי"ל דטעה בזו ובזו שלא הזכיר הבדלה בתפילה וטעם קודם הבדלה על הכוס חוזר ומתפלל, אי בכה"ג צריך לחזור. ואמר שהגר"ש"א ס"ל דהמלך הקדוש הוי רק הזכרה וא"כ חשיב מה שהתפלל כתפילה וע"כ חשיב שהזכיר אתה חוננתנו ולא צריך לחזור ולהתפלל שמונ"ע.

ובשיח הלכה (סי' קי"ד קי"ז וקי"ט) הביא מהגרשז"א לגבי כהן שיודע שהש"ץ אמר הקל הקדוש [והציבור אין מאמין לן] שמ"מ יעלה לברכת כהנים, דסו"ס יש לזה שם תפילה, וחזינן דס"ל נמי הזכרה.

והנה יוצא דימשיך בתפילתו דלא מיבעי להחיי"א דהוי ספ"ד וממשיך, אלא אף לקה"י איכא צד דהוי הזכרה (וכן נקט הגרשז"א והגר"ש"א וא"כ בזה מודה דאמרינן ספ"ד לקולא וממשיך תפילתו).

היוצא בס"ד למסקנת הדברים: דהמסופק בתפילתו בדבר שמעקב המשך התפילה אף בדיעבד, אינו יכול להמשיך מכח ספ"ד, אלא לכתח' ישמע מהש"ץ עד מקום ספיקו, ואם לאו, חוזר למקום המסופק. ובדבר שאינו גורם ששאר הברכות יהיו לבטלה, יכול להמשיך לכו"ע מדין ספ"ד לקולא. ובמהמלך הקדוש נראה דדעת פוסקי הזמן דהוי כהזכרה וע"כ יכול להמשיך מספ"ד ואם יוכל לשמוע מהש"ץ עד שם ולהמשיך בעצמו יוצא ידי כולם.